

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ РОЗВИТКУ
ДИТИНИ
(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

Прус Ганна Миколаївна

**«ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛЬ»**

Спеціальність: 012 Дошкільна освіта.

РЕФЕРАТ

випускної кваліфікаційної роботи
за освітньо-професійною програмою (освітньо-науковою програмою)
«Дошкільна освіта»

Керівник : доцент кафедри
психології та педагогіки розвитку дитини
Кравчук Н.П.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

У сучасному суспільстві з його глобалізаційними викликами ускладнюються виховні впливи на особистість. Передусім це пов'язано із трансформаційними змінами в сучасному суспільстві, детермінацією виховної функції, деструктивними соціальними чинниками, розмиттям усталених виховних традицій та ідеалів. Усе це загострює потребу концептуального осмислення проблеми підготовки дитини до школи як психологічного явища і феномену.

Психологічна готовність дитини до шкільного навчання передбачає сформованість у неї якостей, завдяки яким вона зможе працювати разом з іншими людьми, підкоряючись вимогам дитячої групи, поступаючись партнерам спілкування і захищаючи інтереси та гідність власних. Старший дошкільник, у якого сформована психологічна готовність до навчання, характеризується певним рівнем розвитку мотиваційної, емоційно-вольової та пізнавальної сфер.

Психологічна готовність дитини до школи - здатність дитини виконувати навчальні завдання і шкільні обов'язки, зумовлена рівнем її загального розумового розвитку. Даний феномен – це комплексна характеристика дитини, у якій відображений розвиток психічних якостей, що найбільше сприяють нормальному входженню у шкільне життя і формуванню навчальної діяльності.

Важливим показником такої готовності є позитивне ставлення дошкільника до навчання, здатність коригувати свою поведінку, докладати вольові зусилля для розв'язання завдань, які ставлять дорослі, навички мовного спілкування, розвиток риторики, рухової координації. Особливо складним цей період є для 6-річних дітей, оскільки вони переживають у своєму розвитку кризу, яка характеризується складними фізичними і психологічними змінами.

У даний час актуальність проблеми обумовлюється багатьма факторами. Сучасні дослідження показують, що 30 - 40% дітей приходять у

перший клас загальноосвітньої школи неготовими до навчання, тобто у них недостатньо сформовані такі компоненти готовності: соціальний, психологічний, емоційно-вольовий.

Початок навчання у школі є одним з найбільш складних періодів у житті дитини, якщо цю проблему розглядати в психологічному плані. Повністю змінюється все життя дитини дошкільника – вона здійснює нові для неї види діяльності, контактує з незнайомими для неї людьми, перед нею ставляться нові вимоги. Цей період є складним через те, що школа наполягає на максимальній мобілізації емоційних, інтелектуальних, фізичних резервів і ставить перед учнями дуже багато різноманітних завдань.

Питання психологічної готовності до навчання в школі розглядають педагоги, психологи, дефектологи: Л. Божович., Л. Венгер., А. Венгер., Л. Виготський, А. Запорожець, В. Мухіна, Є. Смирнова [6, 8, 14, 23, 35, 46] та багато інших. Авторами дається не тільки аналіз необхідних знань, навичок і умінь дитини при переході з закладу дошкільної освіти до школи, а й розглядаються, шляхи корекції негативних результатів і в зв'язку з цим рекомендації по роботі з дітьми та їх батьками.

Актуальність даної проблеми і визначила тему нашої випускної кваліфікаційної роботи **«Особливості психологічної готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі»**.

Мета дослідження – визначення психологічних особливостей готовності дитини до навчання у школі.

Завдання дослідження

1. Проаналізовано теоретико-методичні підходи до вивчення проблеми дослідження готовності дитини до навчання в школі;
2. Розробити критерії, рівні та показники психологічної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі;
3. Провести діагностику психологічної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі;

4. Розробити програму психологічної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі.

Об'єктом дослідження є процес формування психологічної готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі.

Предмет дослідження – особливості психологічної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі.

Методики дослідження: експериментальна бесіда з виявлення внутрішньої позиції школяра Н. Гуткиної; методика дослідження мотивів навчання М. Гінзбурга; методика визначення шкільної зрілості Е. Йерасека та ін.

Методи дослідження. Вирішення поставлених завдань здійснювалося за допомогою використання теоретичних методів і методів психолого-педагогічного дослідження: аналіз наукової літератури, порівняння різних підходів і концепцій, теоретичний синтез, класифікація, методологічне узагальнення тощо; методів обробки отриманих даних: аналіз даних отриманих в процесі дослідження і їх обробка.

Теоретико-методологічна основа дослідження: робота охоплює праці вітчизняних психологів (А. Леонтьєв, Л. Божович) і сучасні наукові праці, спираючись на широке коло джерел.

Теоретичне значення дослідження полягає у висвітленні особливостей психологічної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі.

Апробація результатів: матеріали дослідження були обговорені на засіданні кафедри психології та педагогіки розвитку дитини та на Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуалізація творчого професійного потенціалу майбутніх фахівців дошкільної освіти» (12 листопада 2021 року).

Публікації. Основний зміст та результати дослідження відображено у матеріалах Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуалізація творчого професійного потенціалу майбутніх фахівців дошкільної освіти», за

результатами дослідження опубліковано тези на тему: «До проблеми психологічної готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі» (12 листопада 2021 року).

Структура і обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 92 сторінках машинописного тексту.

Висновки. У ході розв'язання поставлених у дослідженні завдань, нами було зроблено такі висновки:

1. Проаналізовано теоретико-методичні підходи до вивчення проблеми дослідження готовності дитини до навчання в школі. Особливу увагу було приділено аналізу теоретичних уявлень про психологічну готовність дітей старшого дошкільного віку до школи. Відзначено, що особистісними складовими готовності дитини до навчання у школі є - вміння підпорядковувати свої дії виконанню навчальних завдань; вміння дитини будувати стосунки з ровесниками та розвинута самосвідомість, тобто ставлення дитини до себе. Діагностична схема включає п'ять етапів визначення готовності дитини до школи: загальну, інтелектуальну (пізнавальну), мотиваційно-вольову, особистісно-психологічну та соціальну готовність.

2. Розроблено критерії (мотиваційний, когнітивний та діяльнісний), показники (наявність сформованості навчальної мотивації і домінуючого мотиву навчання, зовнішнє вираження емоцій дитини її мотиви, пізнавальні потреби, інтерес до пропонованої діяльності; виявлення рівня розвитку логічного мислення у дитини, вміння усвідомлювати зацікавленість спрямованість та самостійність в процесі виконання навчально-ігрових завдань, реалізація завдань навчальної діяльності; яскраво виражена словесна творчість; моделювання та використання різних форм та методів розвитку пізнавальної активності; вміння здійснювати рефлексію виконаних завдань) та рівні психологічної готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі (достатній, середній та низький).

3. З'ясовано стан психологічної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі. Дослідження показало, що значна частина старших дошкільників перебувають на низькому і середньому рівнях психологічної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі і лише деякі з них мають достатні показники.

4. Розроблено програму психологічної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі, яка передбачала створення розвивального, творчого середовища в умовах освітнього простору ЗДО; участь дітей у різноманітних видах діяльності (зображувальна, образотворча, художньо-мовленнєва, театралізована, дослідницька тощо); вдосконалення змісту, форм і методів психологічної готовності дошкільників до навчання у школі (розробка занять, ігор, вправ та ін.); розроблені методичні рекомендації для вихователів та батьків щодо психологічної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі. Ці рекомендації спрямовані на виявлення, підтримку та розвиток особистості, розкриття дитячої індивідуальності, забезпечення цілісного світобачення, поглиблення творчого та дивергентного мислення тощо.

Проведене дослідження розвитку психологічної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у дослідженні особливостей забезпечення та підтримки обдарованих дітей старшого дошкільного віку у сучасному освітньому просторі закладів дошкільної освіти, як передумови успішного навчання у школі.